

UDC. 006.91

**INSON PSIXIKASINING METROLOGIYASINI MODELLASHTIRISH VA
RIVOJLANTIRISH**

Israilov Faxriddin Murodqosimovich

Jizzax politexnika instituti Metrologiya va standartlashtirish kafedrasida dotsenti

Telefon: +99891 1994488 E-mail: metrologiyafaxriddin@gmail.com ,

Abdullaev Abdulxofiz Abdumutal o'g'li

Jizzax politexnika instituti magistri

Annotatsiya: *ushbu maqolada inson psixikasining metrologiyasi bilan bog'liq masala ko'rib chiqiladi. Metrologiyaning fan sifatida genezisini tahlil qilish asosida fizik kattaliklarning har bir kiritilgan o'lchovi asosida ushbu miqdorlarning mohiyatini va bu miqdorlarni o'lchash usulini bog'laydigan ma'lum ma'lumotlar mavjud degan tushuncha ilgari suriladi. Inson psixikasining metrologiyasi va ushbu metrologiyaning asosi bo'lgan ma'lumotlar taklif etiladi.*

Kalit so'zlar: *axborot, psixologiya, o'lchash usuli, metrologiya, tushuncha, kontsepsiya, modellashtirish, texnik talablar, jarayon.*

METROLOGY OF THE HUMAN PSYCHE MODELING AND DEVELOPMENT

Israilov Faxriddin Murodqosimovich

*Associate professor of the Department of Metrology and standardization
of Jizzakh Polytechnic Institute . Telefon: +99891 1994488 E-mail:*

metrologiyafaxriddin@gmail.com ,

Abdullaev Abdulxofiz Abdumutal o'g'li

Master of Jizzakh Polytechnic Institute

Annotation: *this article deals with the issue of Metrology of the human psyche. Based on the analysis of the genesis of metrology as a science, on the basis of each introduced measurement of physical quantities, the concept is put forward that there is certain information that connects the essence of these quantities and the way in which these quantities are measured. Metrology of the human psyche and information that is the basis of this metrology are proposed.*

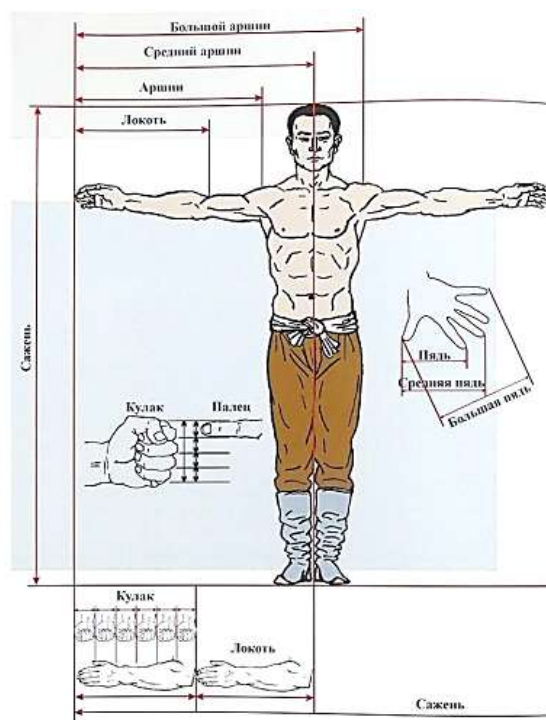
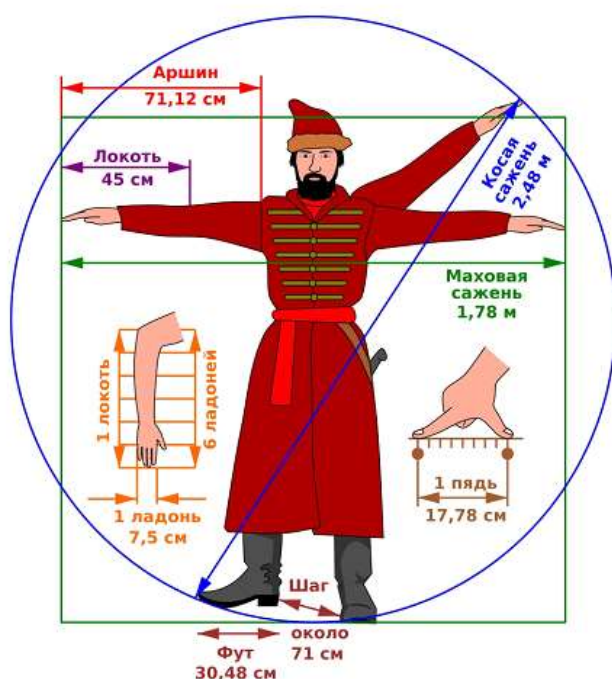
Keywords: *information, psychology, measurement method, metrology, concept, concept, modeling, technical requirements, process.*

KIRISH

Metrologiya (yunon tilidan. o'lchov "o'lchov" logos fikr; "sabab") - o'lchovlar, ularning birligini ta'minlash usullari va vositalari hamda kerakli aniqlikka erishish yo'llari haqidagi fan [1].

Shunday qilib, metrologiya o'lchovlar, ularning birligini ta'minlash usullari va vositalari haqidagi fandır. Fan va amaliy faoliyat sohasi sifatida u qadimgi davrlarda vujudga kelgan. [2]. Turli o'lchamlar va masofalar odamlar tomonidan o'zlarining bo'yi, qo'llari va oyoqlarining uzunligi, ba'zan hayvonlar yoki o'simliklarning jismoniy xususiyatlariga qarab o'lchangan.

Qizig'i shundaki, metrologiya tarixidan ba'zi o'lchov birliklari antropologik kelib chiqishiga ega, buni olimlar inson mehnat faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'laydilar; (1-rasm) .

1-rasm. Metrologiyaning antropologik turi

Insonning mehnat va savdo taqsimotiga asoslangan xo'jalik faoliyati rivojlanishi bilan metrologiyaning dolzarbligi kuchaydi.

Dastlab, o'lchov birligining prototipi tabiatda izlangan, makroob'ektlar va ularning harakatini o'rgangan. Asta-sekin qidiruv atom va subatomik darajaga o'tdi. Qizig'i shundaki, bugungi kunda axborot texnologiyalari rivojlanishi va jadal raqamlashtirish jarayonida jamiyatda inson psixologiyasiga katta qiziqish bildirilmoqda. Chunki inson psixologiyasi inson faoliyatini, uning ongini boshqarish mexanizmidir. Natijada, ommaviy boshqaruv juda dolzarb masalaga aylanadi. Bu holat inson psixikasi metrologiyasini rivojlantirishni taqozo etadi.

Ishning maqsadi inson psixikasining metrologiyasini modellashtirish va rivojlantirishdir.

Yechim usuli. Chiziqli va burchakli o'lchovlar uchun zamonaviy o'lchash uskunalari qishloq xo'jaligi, savdo, astronomiya, navigatsiya va qurilishning

rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan o'lchov vositalarini uzoq muddatli takomillashtirish va o'lchovlarni o'rganish natijasidir. Ammo chiziqli o'lchash texnologiyasining rivojlanishiga eng katta ta'sir qurol ishlab chiqarish, ishlab chiqarish, bug 'dviqatellarini ishlab chiqarish va boshqalar tomonidan amalga oshirildi. Birinchi haqiqiy hukmdor Frantsiyada Frantsiya inqilobidan keyin paydo bo'lgan. Uning uzunligi bir metr, kengligi 2,5 sm, Parij meridianining qirq milliondan biriga teng edi . Dyunkerker va Barselona o'rtasidagi to'g'ri uchastkada 115 ta uchburchak yordamida meridian uzunligi o'lchandi va hisoblandi. Birinchi hukmdor misdan yasalgan. U "respublika hisoblagichi" deb nomlangan. Yog'och o'lchagichlar keng foydalanish uchun qilingan.

Inson psixikasining metrologiyasini yaratishning birinchi urinishini tavsiflashdan oldin, biz yagona metrologiyani yaratish kontsepsiyasini taqdim qilmoqchi edik.

L. Eyler Rossiyada. Choralarning yagona namunalarini yaratish (standartlar) va Rossiyadagi barcha o'lchovlarni ularga moslashtirib, L. Euler birliklarni bo'lishning o'nlik printsiptini va o'lchovlarning metrik tizimini taklif qildi. Aylar fizik konstantalar asosida standartlar yaratish konsepsiyasini ilgari surgan Eyler edi. Shunday qilib, u Rossiyada o'lchovlarning bir xilligini ta'minlashning ilmiy asoslangan tizimini yaratishning asosida turdi - bu metrologiyaning asosiy vazifasi, uning yorqin yechimi bir yarim asrdan keyin Dmitriy Ivanovich Mendeleev tomonidan topilgan. [3].

Bu erda Eylerning fizik konstantalarga asoslangan standartlarni yaratishga yondashuvi juda qiziq. Ushbu yondashuv inson psixikasining metrologiyasini ishlab chiqish uchun ishlatilishi mumkin.

Inson psixikasi hali ham kam o'rganilgan soha bo'lib, lekin u insoniyatning ijtimoiy hayotida juda katta amaliy va nazariy ahamiyatga ega. Olimlar bir asrdan ortiq vaqt davomida inson ruhiyatining tabiati, uning jamiyatdagi xatti-harakatlari, psixika va ong o'rtasidagi bog'liqlik, inson taraqqiyotini belgilovchi psixik omillar, shaxsning bo'linishi, individual xatti-harakatlari haqidagi savollarga javob izlab kelmoqda. Ammo boshqa tomondan, inson psixikasining metrologiyasini rivojlantirish bo'yicha ishlar juda kam.

Asarda [4] inson psixikasi va uning ongining ishini boshqaradigan evristik modellar keltirilgan. Har bir inson biladiki, insonning psixologik salohiyati ko'p jihatdan yuzaga keladigan tanqidiy vaziyatlarda uning ongli va ongsiz faoliyati samaradorligini belgilaydi . jamiyatda. Bunday vaziyatlarda inson xulq-atvorini baholash uchun psixikaning metrologiyasini ishlab chiqish juda qiziqarli bo'ladi. Bunday metrologiya psixikaning imkoniyatlarini modellashtirish orqali ishlab chiqilishi mumkin .

Fexner psixologik jarayonni modellashtirish asoschilaridan biri bo'lganligini ko'rishimiz mumkin . Shunday qilib, psixologiyani "ilmiy" qilish . Fexner aql va tana o'rtasidagi munosabatlar qonunini hissiy idrok va moddiy rag'batlantirish o'rtasidagi miqdoriy bog'liqlik sifatida ifodalash mumkinligini tushundi. [5]. Tez orada bu formula Fechner qonuni sifatida ma'lum bo'ldi : $S = K \log I$ (sezgi idrok etish intensivligi

moddiy stimulning logarifmiga proporsionaldir). Hatto Vilgelm Vundt ham turib oldi [6]: "Psixologiyaga birinchi marta ruhiy hodisalarni o'rganish uchun ilmiy usullar, o'lchash va kuzatishning aniq tamoyillarini Fexner kiritgan va shu orqali so'zning qat'iy ma'nosida psixologiya fanining istiqbollarini ochib bergani hech qachon unutilmaydi".

Jismoniy tabiatiga ko'ra, inson ruhiyati kuchli va tashqi ta'sirlarga qarshilik ko'rsatadi. Inson psixikasining bu xususiyati uning psixologik salohiyati bilan bog'liq. Va insonning psixologik salohiyati quyidagi parametrlar yordamida shakllanadi: "Men-kontseptsiya" - Men, F - fantaziya va C - iroda [7]. Ushbu parametrlar va psixikaning potentsiali o'rtasidagi munosabatlar quyidagicha ko'rinadi: psixikaning uchta xususiyati. Inson psixikasi salohiyatidagi I, F va S ning ushbu xususiyatlari quyidagicha bog'langan:

$$U \approx "Ya" \cdot (F + S_v) \quad (1)$$

bu yerda U psixikaning salohiyati, "Men" – "Men- tushunchasi", S - iroda kuchi, F - fantaziya. O'z mazmunida $T = (F + C_{in})$ - psixikaning psixik entropiyaga qarshiligini ifodalaydi. Biz bu qarshilikni T harfi bilan belgilaymiz. « Men » inson ruhiyatining kuchini ifodalaydi. (\cdot) – munosabatni bildiradi (bu munosabat arifmetik ko'paytirish, qo'shish yoki birikmaning mantiqiy amallari va hokazo bo'lishi mumkin) I , F va dan . Ma'lumki, shaxsning ijtimoiy mazmuni uning maqsadlarida [4], "men" da esa inson maqsadi mazmuni mujassamlashgan bo'lsa, shubhasiz, "men" inson ruhiyatining kuchini ifodalaydi. Asosan, (1) formula inson psixikasi metrologiyasi uchun axborot asosidir. Shaxsning ruhiy parametrlari I , F va C umumiy qabul qilingan testlar yordamida o'nlik sonlar sifatida osongina ifodalanishi mumkin [9]. Ushbu parametr bilan o'lchovni kiritish uchun turli xil variantlar paydo bo'ladi. Masalan, inson ruhiyatining kuchliligi uchun I o'lchamini kiritishingiz mumkin "Yoqish" agar odam to'g'ri javobning 10 foizini to'g'ri to'plagan bo'lsa. Shunda uning aqliy kuchi 1 bo'ladi On, shuningdek, T parametri uchun qarshilik "Ka" bilan o'lchanadi, F va C testiga ko'ra 10% to'g'ri, keyin

$$1Na \cdot 1Ka \approx 1Er \quad (2)$$

Bu formula quyidagicha o'qiladi: odamda 1 bor Er aqliy salohiyati, agar u testda 10% taxmin qilgan bo'lsa uchun to'g'ri javob I , F va dan . Formula (2) ifodasi inson psixikasi metrologiyasining asosi bo'ladi. Taklif etilayotgan metrologiya amaliy muammolarni hal qildi va ijobiy natijalar berdi. [10,11,12].

Xulosa: Ushbu maqolada inson psixikasining metrologiyasi bilan bog'liq masala ko'rib chiqiladi. Metrologiyaning fan sifatida kelib chiqishini tahlil qilish asosida har biriga asoslanib, degan tushuncha ilgari suriladi Jismoniy miqdorlarni o'lchashda ushbu miqdorlarning mohiyatini va bu miqdorlarni o'lchash usulini bog'laydigan ma'lum ma'lumotlar mavjud. Inson psixikasining metrologiyasi va ushbu metrologiyaga asoslangan ma'lumotlar taklif etiladi.

Ko'rib turganimizdek, insoniyat mavjud bo'lgan vaqtdan beri turli xil choralar mavjud . Fan va texnika doimo rivojlanib bormoqda va ularning rivojlanishi jarayonida o'lchovlarning yangi turlari va ularning birliklari paydo bo'ladi va takomillashtiriladi. Bugun uchun ham bunga shubha yo'q Faoliyat jarayonida bo'lishdan olingan energiya ma'lumotlari yordamida ong $U = I (F da c)$ ko'rinishidagi potentsialga ega bo'lgan psixikani keltirib chiqaradi . Bu, ehtimol, abiotik omil. Faoliyat jarayonida o'zaro ta'sirlashganda, bu potentsial psixik energiyaga aylanadi, uning xususiyatlari hali o'rganilmagan, uning son o'lchovi juda katta talabga ega. Bu jarayonlar, ayniqsa, hozirgi kunlarda jadal. Agar metrologiya uchta asosiy bo'limdan iborat ekanligini hisobga olsak:

- Nazariy yoki fundamental - umumiy nazariy muammolarni (fizik kattaliklarni, ularning birliklarini, o'lchash usullarini o'lchash nazariyasini va muammolarini ishlab chiqish) o'rganadi.

- Amaliy - nazariy metrologiyaning ishlanmalarini amaliy qo'llash masalalarini o'rganadi. U metrologik ta'minotning barcha masalalari uchun javobgardir.

- qonunchilik - jismoniy miqdor birliklari , o'lchov usullari va vositalaridan foydalanishga qo'yiladigan majburiy texnik va huquqiy talablarni belgilaydi . Ushbu ishda taklif qilingan kontseptsiya o'z istiqboliga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Burdun G.D., Markov B.N. Metrologiya asoslari. - M .: Standartlar nashriyoti, 1972. - 312 b.
2. Qur'on, 65, 3
3. <https://multiurok.ru/index.php/files/edunitsy-izmerenii>
4. Rustamov N.T., Rustamov E.N. Inson psixikasi faoliyatining evristik modeli. - Toshkent . « Muxlis va texnologik nashriyot-matbaa uyi », 2022. 100 b. ISBN 978–9943–8122–5–3
5. Мухаммадиев Б. С. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ //Journal of new century innovations. – 2024. – Т. 53. – №. 4. – С. 24-29.
6. Saparovich M. B. THE PROCESS OF DISTANCE LEARNING OF STUDENTS IN A TECHNICAL UNIVERSITY //Neo Scientific Peer Reviewed Journal. – 2023. – Т. 10. – С. 71-75.
7. Мухаммадиев Б. С. ЗНАЧЕНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ ПРЕДМЕТОВ ПРИ ОБОБЩЕНИИ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ. – 2022.
8. Мухаммадиев Б. С. ОСНАЩЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВА СОВРЕМЕННЫМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ СРЕДСТВАМИ ИЗМЕРЕНИЙ //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – Т. 3. – №. 31. – С. 44-52.